

ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖ

VUOSIKERTOMUS

2004

ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖ

VUOSIKERTOMUS

2004

LINTULAHDENKUJA 4, 00530 HELSINKI PL 220, 00531 HELSINKI
www.alkoholitutkimussaatio.fi

ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖ

Hallitus 2002–2004

PUHEENJOHTAJA

Kari Lagerspetz, PROFESSORI

VARAPUHEENJOHTAJA

Klaus Helkama, PROFESSORI

JÄSENET

Jarkko Eskola, LÄÄKET. LIS.

Matti Huttunen, PROFESSORI

Janne Kivivuori, TUTKIMUSJOHTAJA

Mika Scheinin, PROFESSORI

Jussi Simpura, TILASTOJOHTAJA

Pekka Sulkunen, PROFESSORI

Jaakko Uotila, TOIMITUSJOHTAJA

Työvaliokunta 2002–2004

PUHEENJOHTAJA

Kari Lagerspetz, PROFESSORI

JÄSENET

Klaus Helkama, PROFESSORI

Mika Scheinin, PROFESSORI

Pekka Sulkunen, PROFESSORI

ASiantuntijat

Marja Holmila, TUTKIMUSPROFESSORI

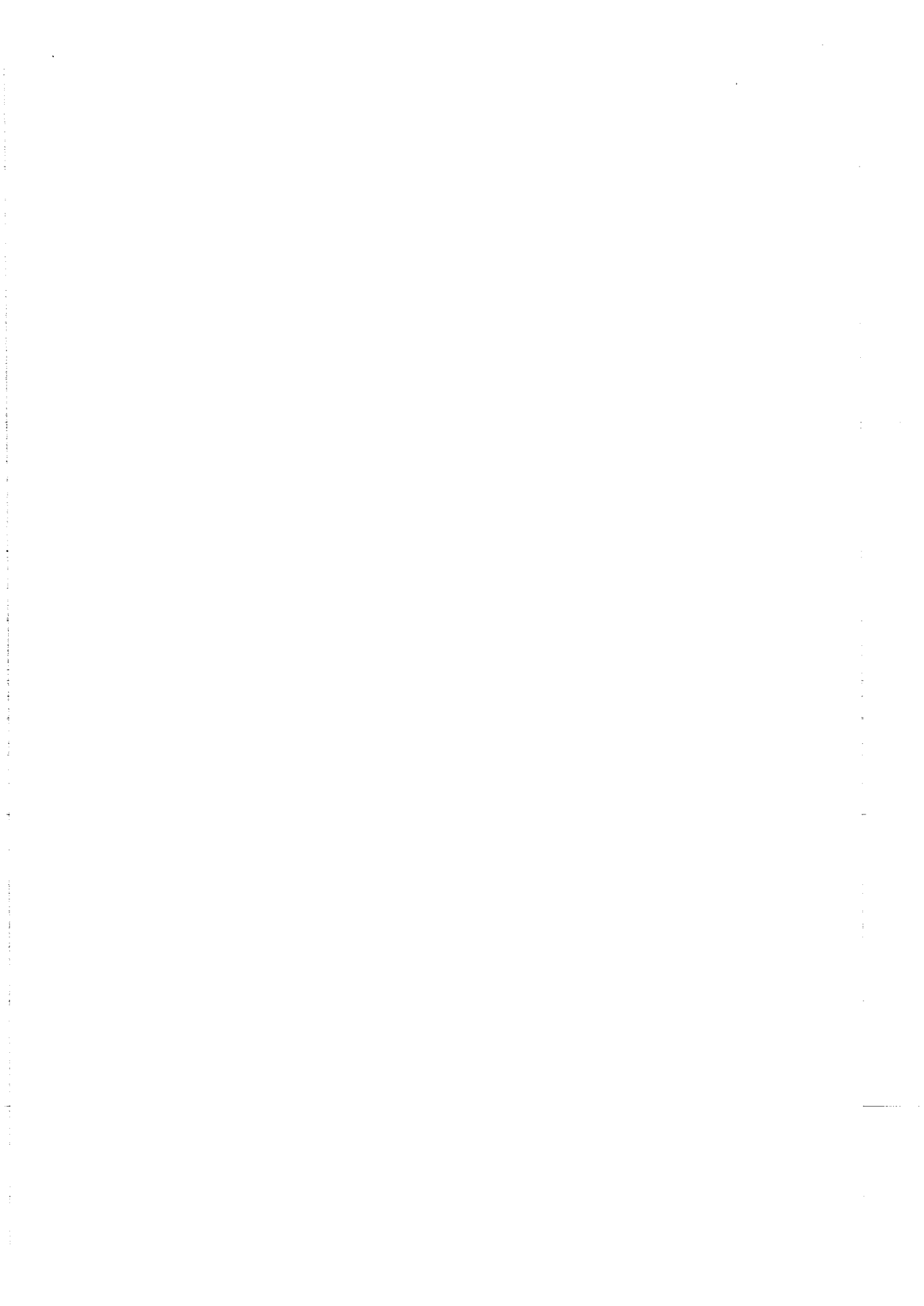
Kalervo Kiihannaa, TUTKIMUSPROFESSORI

SIHTEERI JA TUTKIMUSJOHTAJA:

Kari Potkolainen, DOSENTTI

Sisällys

Yleiskatsaus	1
Hallinto	1
Tutkimustoiminta	2
Tutkimussopimukset ja yhteistyöhankkeet	2
Apurahat	19
Varsinaiset apurahat	19
Pro gradu –palkinnot	20
Tutkimussopimusapurahat	20
Muu toiminta	22
Muu toiminta kotimaassa	22
Kansainvälinen yhteistyö	23
Talous	24
Säätiön toimintaan liittyviä julkaisuja	24

Yleiskatsaus

Alkoholitutkimussäätiön tukea saaneita väitöskirjoja julkaistiin kuluneen vuoden aikana viisi ja kansainvälisen arviointimenettelyn läpikäyneitä artikkeleita 24. Lisäksi ilmestyi 21 muuta tieteellistä kirjoitusta. Jatkorahoitusta myönnettiin 19 tutkimussopimushankkeelle. Lisäksi käynnistettiin neljä uutta tutkimussopimushanketta. Yhdessä uudessa hankkeessa tutkitaan vuoden 2004 aikana tapahtuneiden alkoholin maahantuontia helpottavien muutosten ja alkoholiveron alentamisen vaikutuksia alkoholihaittoihin rekisteritietojen perusteella. Haitoista tarkastellaan rikoksia, sairastuvuutta ja kuolleisuutta. Toisessa uudessa hankkeessa tutkitaan suurten väestöhaastattelu- ja rekisteriaineistojen avulla juomatapoihin vaikuttavia tekijöitä sekä juomatavan merkitystä riippuvuuden syntyyn, koettuun terveyteen, sairastuvuuteen ja kuolleisuuteen. Kolmannessa hankkeessa selvitetään alkoholin ja stressin vaikutusta aivojen opioidireseptorien aktivointiin rotilla. Alkoholin ja anabolisten steroidien pitkäaikaisia yhteisvaikutuksia aivojen dopamiini- ja serotoniinijärjestelmien toimintaan tutkitaan rotilla neljännessä uudessa hankkeessa. Tavoitteena on selvittää näiden yhdysvaikutusten merkitystä riippuvuuden ja aggressiivisuuden esiintymisessä. Muita säätiön tukemia sopimushankkeita esitellään jäljempänä kohdassa Tutkimustoiminta.

Hallinto

Säätiön hallituksen kokoonpano oli kertomusvuonna, joka oli kolmi-
vuotiskauden viimeinen, seuraava: sosiaali- ja terveysministeriön nimit-
tämät jäsenet: lääketieteen lisensiaatti *Jarkko Eskola*, professori *Mika Scheinin* ja tilastojohtaja *Jussi Simpura*; opetusministeriön nimittämät
jäsenet: professori *Klaus Helkama*, professori *Matti Huttunen* ja pro-
fessori *Pekka Sulkunen*; tieteellisten seurain valtuuskunnan nimeämät

jäsenet: tutkimusjohtaja *Janne Kivivuori* ja professori *Kari Lagerspetz*; Alko Oy:n nimeämä jäsen: toimitusjohtaja *Jaakko Uotila*. Hallituksen puheenjohtajana on ollut *Lagerspetz* ja varapuheenjohtajana *Helkama*.

Työvaliokuntaan ovat kuuluneet hallituksen jäsenet *Helkama*, *Lagerspetz*, *Scheinin* ja *Sulkunen*. Puheenjohtajana on ollut *Lagerspetz*. Asiantuntijoina olivat tutkimusprofessori *Marja Holmila* ja tutkimusprofessori *Kalervo Kiianmaa*. Tutkimusjohtajana ja sihteerinä toimi *Kari Poikolainen*. Tilintarkastajina olivat KHT *Yrjö Tuokko* (varalla KHT *Rauno Saarimäki*) ja KHT *Olavi Guttorm* (varalla KHT *Timo Tuokko*). Taloudenhoitajana oli *Hannu Lindroth*.

Hallitus kokoontui kaksi kertaa ja työvaliokunta viisi kertaa.

Tutkimustoiminta

Tutkimukset, joille on myönnetty pienehkö apuraha, luetellaan myöntövuoden vuosikertomuksen kohdassa Varsinaiset apurahat.

Tutkimussopimukset ja yhteistyöhankkeet

Säätiön ohjelmaan sisältyvät suurehkot hankkeet, joista on solmittu tutkimussopimus, ovat kehittyneet seuraavasti:

156 Päihdepalveluiden määrän ja rakenteiden vaihtelu kunnissa.

Velvoite järjestää palveluita päihteiden ongelmakäyttäjille on kunnilla. Kuitenkaan tuotettujen palveluiden määristä ei ole tarkkaa tietoa, sillä palvelutuotantoa on perinteisesti kuvattu yksittäisten toimipisteiden suoritemäärillä. Erillisissä kartoituksissa on osoitettu suuria (yli 20-kertaisia) eroja kuntien päihdepalvelujen tuotantomäärissä. Samalla palvelut profiloituvat hyvin erityyppisiksi kokonaisuuksiksi, eikä makrotason tarkastelussa eroavuuksia ole kyetty tydyttävästi selittämään. Tutkimuksessa pyritään organisaatiotutkimuksen ja toiminnan tutkimuksen viitekehyksiin nojautuen selittämään eroavuuksia sekä sitä argumentaatioprosessia, millä harjoitettua palvelutuotantoa perustellaan. Tutkimus alkoi vuonna 1995. Kuluneen vuoden aikana tutkimusraportin käsikirjoituksen laatimiseen käytettiin kolme henkilötyökuukautta. Tutkija: *Jukka Heinonen*, A-klinikkasäätiö. (jukka.heinonen@a-klinikka.fi)

168 Suomalaisen alkoholijärjestelmän ja hyvinvointivaltion muuttunut suhde.

Tutkimuksen taustalla on suomalaisen yhteiskunnan 1990-luvun muutos. Tässä työssä tuota muutosta pyritään käsittelemään poliittisena prosessina, joka sijoitetaan valtion kansainvälisen toimintaympäristön muutoksen kehykseen. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää missä määrin ja millä ulottuvuuksilla suomalainen alkoholijärjestelmä on irronnut suomalaisen hyvinvointipalveluiden järjestämisen kokonaisuudesta. Työ kuvaa suomalaisen julkisen hallinnon, ja erityisesti alkoholihallinnon, muutosta 1980- ja 1990-luvuilla. Kronologinen muutos kuvataan neljällä eri ulottuvuudella; politiikan ideologisena, institutionaalisenä, episteemisenä sekä politiikan toteutuksen muutoksena. Tutkimushanke aloitettiin vuonna 1998. Työstä on tehty professoreiden (Pekka Sulkunen ja Kyösti Pekonen) kommentoima käsikirjoitus, jota tutkija viimeistelee työnsä ohessa. Vuoden 2004 aikana hankkeesta ei ilmestynyt julkaisuja. Tutkija: *Mika Alavaikko*, Seurakuntaopisto, Järvenpää.

169 Aivojen histamiini ja alkoholikäyttäytyminen.

Histamiinin on pitkään tiedetty esiintyvän nisäkkäiden (myös ihmisen) aivoissa hermosoluissa, mutta sen osuus käyttäytymisen säätelyssä on ollut huonosti tunnettu. Tätä hanketta edeltävässä tutkimuksessa todettiin, että mieluummin alkoholia kuin vettä juovilla AA-rotilla aivojen histamiinipitoisuus on selvästi korkeampi kuin alkoholia välttäville ANA-rotilla. Tutkimus aloitettiin sen selvittämiseksi, mistä AA-rottien korkea histamiinipitoisuus aiheutuu ja onko vastaava muutos ominainen ihmisille. Työssä käytettiin AA-rottia, normaaleja laboratoriorottia ja noin 220 alkoholista ja normaalista kontrollihenkilöstä saatua DNA-materiaalia. Menetelminä käytettiin *in situ* -hybridisaatiota, reseptorisitoutumismenetelmää, PCR-menetelmää, DNA-sekvenointia ja kohdennettuja stereotaktisia leesioita. Tutkimus alkoi vuonna 2002 ja sen ensimmäinen vaihe päättyi vuoden 2004 lopussa. Jatkotutkimukset suuremmalla DNA-materiaalilla ja histaminergisen järjestelmän osalta normaalista poikkeavilla hiiri- ja rottakannoilla ovat käynnistyneet. AA-rotilla oli selvästi kohonnut histidiinidekarboksylaasiaktiivisuus keskeisillä aivoalueilla, muun muassa nucleus accumbensissa. H3-reseptorin alayksiköiden ilmentymisessä on rottakannoilla eroja, jotka voivat olla merkityksellisiä. Koska on esitetty, että myös H4-reseptori voisi esiintyä aivoissa, tätä varten tehtiin koettimet ja ne testattiin rotilla. Yllättäen todettiin, että myös aivoissa ilmentyy H4-reseptoria eri-

tyisesti hippocampuksen ja piriformisen cortexin alueella. Tutkimusaiheesta ilmestyi kertomusvuonna yksi artikkeli kansainvälisessä lehdessä. Tutkijat: *Pertti Panula*, Helsingin yliopisto, *Minnamaija Lintunen*, Åbo Akademi ja Helsingin yliopisto ja *Adrian Lozada*, Åbo Akademi

170 *Raittiusliikkeen ja -aatteen hiipuminen Suomessa toisen maailmansodan jälkeen (1945–1993).*

Tutkimuksessa tarkastellaan raittiusliikkeen ja -aatteen hiipumista Suomessa toisen maailmansodan jälkeisenä aikana. Tutkimus kohdistuu sekä raittiusliikkeen alkoholipoliittisen vaikutusvallan vähenemiseen että paikallistason yhdistystoiminnan vaimenemiseen. Tutkimuksen tarkoituksena on raittiusliikkeen näkökulmasta analysoida, miten rajoittava alkoholipoliittikka mureni ja muuntui aikaisempaa epäsuoremmaksi ja hienovaraisemmaksi yksilön elämäntavan hallinnoinniksi. Yhteispohjoismaisen, vuonna 2000 päättyneen SNAPS-projektin puitteissa on vertailtu Ruotsin ja Norjan raittiusliikkeiden alkoholipoliittista painostustoimintaa. Tutkija on ollut muissa tehtävissä vuodet 2003–2004. Tutkija: *Katariina Warpenius*, Alkoholitutkimussäätiö.

171 *Alkoholiriippuvuuden, persoonallisuuden ja makeanmieltymyksen väliset yhteydet: makeanmieltymyksen ennustearvo naltreksonihoidossa.*

Tutkimus kartoittaa makeanmieltymyksen, persoonallisuuden ja alkoholismien välisiä yhteyksiä ja sitä ennustaako makeanmieltymys naltreksonihoidon vaikuttavuutta. Tutkimuksen tarkoituksena on ollut kehittää yksinkertainen, luotettava ja hyvin karakterisoitu makeanmieltymykseen ja tiettyyn luonteenlaatuun perustuva testi, jolla voidaan identifioida ne henkilöt, jotka paremmin reagoivat opioidiantagonistilääkitykseen. Makeatesti on kehitetty kansainvälisenä yhteistyönä. Tutkimuksen tarkoituksena oli tunnistaa henkilöt, joihin naltreksonihoito tehoaa parhaiten. Tutkimukseen otettiin 121 naltreksonihoidossa ollutta potilasta ja 40 verrokkia, joiden alkoholinkäyttö oli sosiaalista. Tutkimus käynnistyi vuoden 1999 alussa ja aineiston kerääminen päättyi vuonna 2002. Tutkimushanke päättyi vuonna 2004. Tulokset osoittivat, että alkoholistit, jotka pitävät makeasta hyötyvät naltreksonihoidosta enemmän kuin verrokkit. Persoonallisuuden, makeamieltymyksen ja hoitoennusteen välillä ei havaittu yhteyttä. Tutkimusaineiston yksityiskohtainen raportointi jatkuu. Hankkeesta on julkaistu kolme kokousabstraktia, ja yksi käsikirjoitus

tus on lähetetty arvioitavaksi. Makeateestiä voidaan käyttää tunnistamaan henkilöt, jotka mahdollisesti reagoivat naltreksonihoitoon paremmin kuin keskiverto hoidossa oleva henkilö. Tutkijat: *Hannu Alho* ja *Esti Laaksonen*, Kansanterveyslaitos. (hannu.alho@ktl.fi)

172 *Suomen huumehoito murroksessa.*

Huumehoidon kenttä on viime vuosina ollut muutoksen pyörteisä. Uuden asiakasryhmän tarpeiden myötä hoitopalveluiden kenttä on monipuolistunut. Tässä tutkimuksessa hoitopalveluita tarkastellaan foucaultlaisittain biovallan näkökulmasta. Tutkimuksessa tuotetaan tietoa huumehoitopalvelujärjestelmän rakentumisesta. Valtakunnallisen järjestelmäkehityksen lisäksi huumehoitopalveluiden järjestämistä havainnollistetaan neljän esimerkitapauksen avulla. Tapaukset ovat kuntia (Helsinki, Kuopio, Nokia, Turku), joissa sosiaalitoimen, terveydenhuollon ja nuorisotoimen työntekijöiltä on kysytty heidän käsityksiään huumehoitojärjestelmästä ja huumeiden ongelmakäyttäjistä asiakkaina. Tutkimuksen aineisto koostuu vuonna 2000 kerätystä kyselyaineistosta (N = 1175) ja tätä kyselyä edeltäneistä esitutkimuksista. Aineiston analysoinnissa on käytetty tilastollisia menetelmiä. Tutkimus alkoi vuonna 1997. Ensimmäinen käsikirjoitus tutkimuksesta valmistui keväällä 2004 ja saatujen kommenttien perusteella käsikirjoituksen muokkaustyö jatkuu. Tutkimus tulee valmistumaan vuoden 2005 aikana. Tutkimuksen tulosten pohjalta näyttää siltä, että sekä kunnittain että työskentelyaloittain on eroja siinä, minkälaiseksi oman kunnan huumehoitopalvelut koetaan ja minkälaisia huumeisiin liittyviä käytäntöjä, asenteita ja tietoja työntekijöillä on. Tutkija: *Kristiina Kuussaari*, Turun yliopiston sosiologian laitos. (liikuu@utu.fi)

175 *Näyttöön perustuvien alkoholiriippuvuutta koskevien hoitomuotojen satunnaistettu vertaileva tutkimus: disulfiraami, naltreksoni ja akamprosaatti alkoholiriippuvuuden hoidossa.*

Useat näyttöön perustuvat tutkimukset ovat osoittaneet disulfiraamin, naltreksonin ja akamprosaatin tehon alkoholiriippuvuudessa, johon on olemassa hyviä hoitomenetelmiä. Ongelmana on niiden sovellettavuus käytännön työhön. Tutkimuksella on kaksi päämäärää: 1) parantaa alkoholiriippuvuuden hoidon laatua muodostamalla kolme selkeisiin ohjeisiin perustuvaa alkoholiriippuvuuden hoitomuotoa, jotka ovat sovellettavissa A-klinikka- ja terveyskeskustasolle; ja 2) verrata kolmen erilaisen lääkkeen – disulfiraamin, naltreksonin ja akamprosaatin – tehoa, kun niitä käytetään yhdessä kognitiivisen

terapian kanssa. Hoito ja seuranta kestävät yhden vuoden. Jatkokesely lähetetään noin vuoden päästä viimeisestä käynnistä. Potilaiden randomisointi tutkimukseen aloitettiin elokuussa 2000 ja nyt kaikki 240 potilasta on tutkittu. Viimeiset jatkokeselyt lähetetään vuonna 2005. Nyt kerätään ja analysoidaan aineisto. Sen jälkeen kirjoitetaan neljä julkaisua ja päämääränä on väitöskirja. Alustavia tutkimustuloksia on esitetty ISAM- ja CPDD-konferensseissa. Alkoholiriippuvuus ja alkoholin himo vähenivät tilastollisesti merkittävästi. Maksaravot alenivat jo kolmessa kuukaudessa ja olivat vuoden kuluttua pienemmät kuin tutkimuksen alkaessa (N = 150). Tutkija *Esti Laaksonen*, Turun terveystoimi ja Turun yliopisto.

177 Huumeet ja teknokulttuuri.

Aiheesta ei aiemmin ole ollut Suomessa tietoa yhtä pro gadu -tutkimusta lukuun ottamatta. Niin sanottuun uuteen juhlimiskulttuuriin kytkeytyvä huumeiden käyttö ja sen kulttuurinen konteksti on laajin koskaan ilmennyt globaali huumeilmiö, joka levisi myös Suomeen. Keskeiseksi näkökulmaksi ja teoreettiseksi ohjenuoraksi nousi Norman Zinbergin mukailleen käytön kontekstin, kulttuurin keskeinen merkitys käytön määrittämisessä ja sääntelyssä. Toisaalta keskeistä oli myös sillan rakentaminen 1960-luvun ensimmäisen aallon ja 1990-luvun toisen aallon välille. Ilmiön kansainvälinen laajuus antoi syytä ennakoida sen leviävän laajana myös Suomeen. Koska käyttötavat ja käytetyt aineet olivat uusia, oli uuden ilmiön kartoittaminen tärkeää. Se auttaa ymmärtämään huumeiden käytön merkitysmailmoja ja tarjoaa aineksia sekä poliittiseen päätöksentekoon että ehkäisevään päihdetyöhön. Tutkimusasetelma oli laaja-alainen. Tarkoituksena oli tarkastella kahta nk. huumeaaltoa käyttäjäkulttuurin näkökulmasta ja avata niiden sisäistä logiikkaa. Aineisto koostui 60 haastattelusta (käyttäjät ja viranomaiset), Internetissä suoritettua survey-kyselyä, poliisin RIKI-tietokannan tiedoista, Internetin keskustelupalstoilta kerätystä aineistosta sekä osallistuvasta havainnoinnista. Keskeisenä menetelmänä toimi Grounded Theoryyn pohjautuva lähestymistapa, joka mahdollisti monitasoisen aineiston yhdistämisen ja analyysin. Näin sirpaleisesta ja monitasoisesta datasta oli mahdollista rakentaa moninäkökulmainen tutkimus. Tutkimus käynnistyi vuonna 2000 ja saatettiin loppuun vuoden 2004 lopussa. Vuonna 2002 tutkija piti välivuoden ja teki vuoden mittaisen intervention ehkäisevään päihdetyöhön toimien Terveyden edistämisen keskuksessa projektipäällikkönä ja tutkijana. Tutkimuksesta ilmestyi artikkelimuotoinen väitöskirja ”Huumeet ajankuvana. Huumeiden

viihdekäytön kulttuurinen ilmeneminen Suomessa” marraskuussa 2004. Vuonna 2004 julkaistuista artikkeleista kaikki viisi aloitettiin, analysoitiin ja pääosin kirjoitettiin Alkoholitutkimussäätiön rahoituksen aikana. Vuonna 2004 pidettiin noin 10 teemaan liittyvää esitelmää Suomessa sekä neljä kansainvälistä esitelmää. Hanke on päättynyt. Tutkija: *Mikko Salasuo*. (mikko.salasuo@helsinki.fi)

178 *Aminohappovälittäjien merkitys alkoholiriippuvuuden kehittämisessä.*

Alkoholiriippuvuus (alkoholismi) on sairaus, jonka aiheuttamat kulut yhteiskunnalle ovat huomattavat. Alkoholiriippuvuuden kehittymisen uskotaan perustuvan alkoholin vahvistaviin tai mielihyvää tuottaviin vaikutuksiin. Aivojen dopamiinivälitteisen mesolimbisen mielihyväradan on arveltu olevan keskeinen eräiden huumeiden mielihyvävaikutusten kannalta, mutta alkoholin osalta tulokset eivät ole olleet johdonmukaisia. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää aminohappovälitteisten – GABAergisten ja glutamatergisten – keskushermoston mekanismien merkitystä alkoholiriippuvuuden synnyssä ja vahvistavissa vaikutuksissa. Tutkimuksen kohteena ovat erityisesti mesolimbisten dopaminergisten neuronien aminohappovälitteiset afferentit ja efferentit hermoradat. Tutkimuksessa käytetään runsaasti alkoholia juovia AA- ja vähän juovia ANA-rottakantoja. Eri neuronaalisten mekanismien osuutta selvitetään *in vivo* –mikrodialyysin, neurokemiallisten leesioiden ja käyttäytymistutkimusten avulla. Tutkimus on raportointivaiheessa; sen kokeellinen osa on tehty eräitä näyteanalyyseja lukuun ottamatta. Akuutisti annosteltuna alkoholi näyttää alentavan glutamaatin, mutta lisäävän GABA:n pitoisuuksia accumbenstumakkeessa. Koska molemmissa rottakannoissa muutokset ovat samankaltaisia, alkoholin antamiseen liittyvät erot aminohappojen vapautumisessa todennäköisesti eivät ole juomiseroa selittävä tekijä. Niin ikään mesolimbista dopamiinirataa hermottavien aminohappovälitteisten hermosolujen leesiolla pedunkulopontisen tai laterodorsaalisen tegmentumin tasolla on vain lieviä vaikutuksia AA-rottien alkoholin juomisen oppimiseen ja alkoholin käyttöön. Tutkijat: *Päivi Tuomainen* ja *Meri Koistinen*, Kansanterveyslaitos.

180 *Alkoholin riskikuluttajien farmakologinen mini-interventio: alkoholinkulutuksen vähentäminen naltreksonilla ja mini-interventiolla.*

Mini-interventio ja naltreksonihoito ovat tutkimuksissa osoittautu-

neet tehokkaiksi keinoiksi vähentää alkoholinkulutusta, mutta niiden yhdistämisestä ei ole tutkittua tietoa. Tutkimuksen tavoitteena on vähentää suurkuluttajien alkoholinkäyttöä ja siten ehkäistä ennalta alkoholin suurkulutuksesta aiheutuvia sairauksia ja haittoja. Tutkimus toteutetaan lumekontrolloituna satunnaistettuna kliinisenä lääkeainetutkimuksena, jossa verrataan kolmen naltreksonianoksen tehoa yhdistettynä mini-interventioon. Tutkimuksessa selvitetään eroavatko hoitoryhmät toisistaan seuraavissa asioissa: käytetty alkoholimäärä, retkahdukset, hoidossa pysyminen, subjektiivisesti koettu hyvinvointi, muutokset henkilöiden toiminnallisessa tasossa ja alkoholinkulutusta osoittavissa laboratorioskokeiden tuloksissa. Tutkimukseen osallistuu yhteensä 160 vapaaehtoista miestä tai naista. Tutkimus tehdään monikeskustutkimuksena ja siihen osallistuvat rekrytoidaan työterveyshuollon asiakkaista. Tutkimus alkoi vuonna 2000. Potilasaineiston keruu saatiin loppuun syksyllä 2004. Randomisointi on avattu 15.10., ja tutkimuksiin osallistuneille on ilmoitettu mihin ryhmään he kuuluivat. Tutkimustulosten analyysi jatkuu ja tavoitteena on tehdä loppuraportti vuonna 2006. Tutkija: *Hannu Alho*, Kansanterveyslaitos. (hannu.alho@ktl.fi)

181 *Huumeiden käyttäjien alakulttuurit Virossa.*

Lähtökohtana on oletus siitä, että tärkeimmät huumeiden käyttöä määräävät tekijät ovat sosiaalisia: huumeekulttuuri ja kontrollijärjestelmä. Tavoitteena on vertailla neljää eri aineita käyttävää ryhmää ja tarkastella siirtymistä kokeiluista ongelmakäyttöön. Aineet ovat heroini, amfetamiini, kokaiini ja kannabis. Ryhmän arvojen ja normien oletetaan määräävän aineen käyttöä. Menetelminä on kvalitatiivinen haastattelu ja osallistuva havainnointi. Tutkittavat ilmiöt ovat: sosiaalistuminen alaryhmään, huumeille annetut merkitykset ja riippuvuuden kehittyminen. Lisäksi tarkoitus on löytää kulttuurisia olosuhteita, joissa ”stepping stones” -teoria toimii. Tutkimuksessa haastateltiin seitsemän kannabiksen, 16 opioidien ja 12 amfetamiinin tai kokaiinin käyttäjää. Vuoden aikana tuotettiin neljä käsikirjoitusta ja julkaistiin yksi artikkeli. Tutkija: *Airi-Alina Allaste*, Alkoholitutkimussäätiö.

182 *Retkahtamisen neurobiologinen perusta.*

Päihdehakuisuus ja toistuvat retkahtamiset ovat tyypillisiä päihderiippuvuudelle. Retkahtamisen riskiä lisääviä tekijöitä ovat stressi, päihteelle altistuminen ja päihteen käyttöön yhdistyneet ehdollistuneet ärsykkeet. Tutkimuksessa pyritään koe-eläinmallien avulla sel-

vittämään, voidaanko glutamatergista hermovälitystä hillitsemällä vähentää aistiärsykkeiden laukaisemaa retkahtamista alkoholin ja kokaiinin käyttöön. Tutkimus alkoi vuonna 2001 ja kokeellinen osuus valmistuu vuoden 2005 aikana. Eläinmallien avulla on selvitetty useiden glutamaattireseptoriagonistien ja -antagonistien vaikutuksia rottien päihdehakuiseen käyttäytymiseen. Tähänastiset tulokset viittaavat siihen, että glutamaterginen hermovälitys säätelee päihdehakuisuutta. Ionotrooppisten glutamaattireseptoriaantagonistien vaikutus näyttää riippuvan paitsi reseptorityypistä myös sitoutumiskohdasta reseptorissa. Rottien retkahtamisalttiutta pystyttiin vähentämään NMDA-reseptorin glysiinikohtaan sekä AMPA-reseptoreihin sitoutuvilla antagonisteilla. Glutamatergisen hermovälityksen hillitseminen metabotrooppisten glutamaattireseptoreiden kautta näyttää myös vähentävän päihdehakuista käyttäytymistä. Tutkija: *Pia Bäckström*, Kansanterveyslaitos. (pia.backstrom@ktl.fi)

183 Aivojen välittäjäainereseptorit alkoholi- ja huumeriippuvuuden uusissa malleissa.

Huumeiden neurobiologian tarkempi tunteminen avaa uusia mahdollisuuksia sekä ymmärtää huumeriippuvuutta että luoda mahdollisuuksia lääkkeellisten hoitojen kehittämiseksi. Alkohavaintona oli aivojen tärkeimpiin kiihottaviin glutamaattireseptoreihin kuuluvien AMPA-reseptorin yhden alayksikön (GluR-A) rooli morfiinin ja amfetamiinin aiheuttamassa psykomotorisessa aktivaatiossa. GluR-A -poistogeenisen hiirikannan käyttäytymisen analyysi osoitti näiden reseptorien olevan tärkeitä myös sosiaalisen vuorovaikutuksen ja aggressioiden säätelyssä. Tämän hiirikannan analyysi jatkuu käyttäytymistestien ja neurokemiallisin analyysein sekä aivoleikkeiden sähköfysiologisin tutkimuksin. Lisäksi tutkitaan reseptorien alkoholivasteita aikaisemmin löydetyn alkoholin vaikutuksen molekulaarisen mekanismin selvittämiseksi. Projektin tuloksia on esitelty kahdessa posterissa kansainvälisissä kokouksissa. Tekeillä on kaksi väitöskirjaa, yksi on suunnitteilla. Työ on osaksi yhteistyötä saksalaisten tutkijoiden (Rolf Sprengel, Heidelberg) ja professori Kari Keinäsen biokemian ryhmän kanssa. Projekti tulee kestäämään ainakin vuoden 2007. Tutkijat: *Esa R. Korpi*, *Teemu Aitta-aho*, *Tommi Möykkynen* ja *Anne Heikkinen*, Helsingin yliopiston biolääketieteen laitos.

Tutkimushankkeen tarkoituksena on avata 1900-luvun suomalaisen alkoholiolojen historia naisten näkökulmasta. Naisia ei tarkastella yhtenäisenä ryhmänä vaan yhteiskunnalliset hierarkiat otetaan huomioon. Naisten kohdalla on erityisen tärkeitä nähdä alkoholissa ja raittiudessa muitakin aspekteja kuin kulutus ja sen aiheuttamat haitat. Tämän näkökulman tärkeyttä korostaa se, että alkoholin kulutus oli Suomessa poikkeuksellisen vähäistä vuoden 1969 lakimuutokseen saakka. Tutkimushanke keskittyy naisten rooliin kielto-
lain kumoutumisessa (Aija Kaartisen väitöskirja). Toinen painopiste on naisten kokemus alkoholiolojen vapautumisesta 1960-luvulla (Hanna Kuusi). Tutkimushanke alkoi vuonna 2003. Aija Kaartisen äitiysloma on kuitenkin vaikuttanut hankkeen etenemiseen. Vuonna 2004 alettiin tutkimushankkeen piirissä toimittaa alkoholihistoriallista antologiaa yhdessä muiden Helsingin yliopistossa aiheen parissa työskentelevien tutkijoiden kanssa. Teos ilmestyy syksyllä 2005. Tutkijat: *Matti Peltonen, Aija Kaartinen ja Hanna Kuusi*, Helsingin yliopiston yhteiskuntahistorian laitos.

185 *Toistuvasti rattijuopumuksesta tuomittujen henkilöiden
kokemukset rattijuopumuksesta.*

Toistuvasti rattijuopumuksesta tuomittu henkilö voi valita ohjantakeskusteluja osaksi yhdyskuntapalveluaan. Hoidollisesta näkökulmasta merkittäväksi kysymykseksi nousee rattijuopumuksesta tuomittujen tunto toimijuudesta sekä toimijuustunnon mahdolliset ongelmat. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää kuinka rattijuopot rakentavat toimijuustuntoa kertoessaan rattijuopumuksista sekä esittää mahdollisia hoidollisia implikaatioita. Tutkimusaineisto muodostuu 30 toistuvasti rattijuopumuksesta tuomitun henkilön viiden tunnin tutkimus- ja hoitajaksoista, jotka he ovat vapaaehtoisesti valinneet osaksi yhdyskuntapalvelurangaistuksiaan. Hoitajakset on videotallennettu ja saatettu tekstimuotoon. Tutkimuksen teoreettinen ja metodinen lähestymistapa on narratiivinen. Tutkimustyötä tehtiin täysipäiväisesti vuoden 2002 ajan. Sekä vuonna 2003 että 2004 tutkimustyöhän käytettiin kuusi henkilötyökuukautta. Kulu-
neen vuoden ajan tutkimuksesta pidettiin yksi esitelmä kotimaassa. Tutkimustyö keskittyi koko aineiston analysoimiseen. Tutkimuksen loppuraportointi jatkuu. Alustavien analyysien perusteella toistuvasti rattijuopumuksesta tuomittujen kertomuksista on löydetty kuusi juonityyppiä, joissa vastuullista toimijuutta rakennetaan kertomuksellisesti eri tavoin. Toimijuusjuonet nähdään hoidollisesti erilaisi-

na lähtökohtina keskustelullisissa pyrkimyksissä lisätä rattijuoppojen vastuullista toimijuustuntoa. Tutkija: *Minna-Leena Pulkkinen*, Jyväskylän yliopiston psykologian laitos.

186 *Muuttuuko minä? Tutkimus päihderiippuvuudesta toipuvan asiakkaan muutosprosessista.*

Minäkuvan rooli muutosta motivoivana tekijänä on todettu tärkeäksi päihderiippuvuudesta toipumisessa ja minäkuvan problematiikka keskeiseksi pyrittäessä ymmärtämään riippuvuutta ja siitä toipumista. Tutkimus sijoittuu teoreettiselta näkökulmaltaan kokemuksen tutkimuksen ja etnometodologian välimaastoon. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää päihderiippuvuudesta toipuvan henkilön minäkuvan muutosta vuoden mittaisessa yhteisöllisessä päihdekuntoutuksessa. Tutkimuksen tavoitteena on muutosprosessin kuvaaminen. Aineistona on 10 asiakkaan kuntoutuksen alussa ja lopussa tehdyt teemahaastattelut, yhdeksän asiakasta on haastateltu kolmannen kerran 1–2 vuotta kuntoutuksen päättymisen jälkeen. Haastattelut on analysoitu teemoittain. Diskurssianalyysin keinoin on tarkasteltu kuinka minuutta, vanhemmuutta ja yhteisöllisyyttä konstruoidaan puheessa. Tutkimus alkoi vuonna 1999 ja vuoden 2004 loppuun mennessä valmistui tutkimuksen käsikirjoitus johtopäätöksiä lukuun ottamatta. Kuntoutuksen aikana minäkuva näyttää muuttuneen myönteisemmäksi persoonallisen identiteetin muuttumisen myötä. Yhteisön merkitys oman toipumisen kannalta koettiin yksilöllisesti. Kokemus vanhempana olemisesta muuttuu kuntoutuksen aikana ja vanhemmuus toimii nimenomaan voimavarana ja toipumista tukevana elementtinä. Kuntoutuksen jälkeen tehty haastattelu osoitti osan haastateltavista etäänntyneen kuntoutusmallin tarjoamasta addiktin identiteetistä. Kolmannen haastattelun tarinoissa on löydettävissä kolme erilaista tapaa kertoa itsestä ja toipumisprosessista: selviytymistarina, tasapainoilutarina ja kasvutarina. Tutkija: *Arja Ruisniemi*, Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos.

187 *Psykedeelinen huumeiden käyttö ja käyttäjän elämäntapojensa.*

Tutkimuksessa selvitetään huumeiden (lähinnä hallusinogeenisten aineiden) psykedeelistä käyttöä, jossa käytön motiiveissa painottuvat pelkkää hauskanpitoa ja rentoutumista korkeammat tavoitteet, kuten pyrkimykset tajunnan avartamiseen, itsetuntemuksen lisäämiseen, itsensä kehittämiseen, etsintään ja kokemusten syventämiseen eli todellisuuden toisenlaiseen tarkasteluun. Tutkimuksessa

tarkastellaan maailmankuvatutkimuksen avulla psykedeelisen huumeiden käytön ideologiaa ja käyttäjän elämää, arvomaailmaa ja asenteita 2000-luvun Suomessa. Tutkimusaineisto koostuu kirjallisuuden lisäksi käyttäjähaastatteluista ja haastateltavien omista kirjoituksista. Psykedeelisten huumeiden käyttäjät voidaan luokitella kolmeen erilaiseen ryhmään: 1) tiedemiestyypit, joilla on vahva luonnontieteellinen maailmankuva, 2) psykoterapeutit, joille oman itsen terapeutin tarkastelu on tärkeää ja 3) elämäntapa(hippi)tyypit, jotka ovat kiinnostuneita muun muassa ekologisista kysymyksistä, meditaatiosta ja muista henkisyteen liittyvistä asioista. Psykedeelinen huumeiden käyttö tuntuu olevan moniulotteisempi ilmiö ja yksilökeskeisempää kuin 1960-luvun vastakulttuurissa. Käyttäjien muodostama yhtenäiskulttuuri näyttää hajanaiselta, eikä käyttö ole yhteen tiettyyn ideologiaan tai ”isiin” sitoutunutta. Tutkimuksessa kiinnitetään erityistä huomiota psykedeelisten huumeiden vaikutusten tulkintaan liittyviin kysymyksiin. Kerätyn aineiston mukaan yleinen käsitys psykedeelisten huumeiden vaikutuksista on liian kapea ja yksipuolinen. Tutkija: *Sari Sjöberg*, Åbo Akademin uskontotieteen laitos. (sari.sjoberg@abo.fi)

189 *Alkoholi- ja huumeriippuvuuden hermostollinen perusta.*

Toistuva päihteen käyttö aiheuttaa pysyviä keskushermostomuutoksia, jotka vahvistavat päihteen palkitsevia vaikutuksia ja siten edistävät alkoholi- tai huumeriippuvuuden syntyä. Tässä tutkimuksessa selvitetään erään tällaisen pitkäkestoisen mekanismin, herkistymisen, neurokemiallista perustaa ja sen merkitystä alkoholinkäyttöön altistavana tapahtumana. Tutkimuksissa käytetään alkoholia suosivia AA- ja sitä välttäviä ANA-rottia. Kokeissa seurataan muun muassa rottien alkoholinkulutusta, mitataan hermovälittäjäaineiden vapautumista ja määritetään reseptorityyppien ilmenemistä. Alkoholitutkimussäätiön myöntämä rahoitus alkoi vuonna 2003. Tutkimuksesta on valmistunut kaksi tieteellistä artikkelia, jotka käsittelevät rottakantojen herkistymiseroa, alkoholinkulutusta herkistämisen aikana ja jälkeen, sekä välittäjäaineiden vapautumista. Tutkimustyö valmistuu arviolta vuonna 2006. Tulokset osoittavat AA-rottien olevan ANA-rottia alttiimpia toistuvan morfiinin aiheuttamalle herkistymiselle. Morfiinille herkistetyt AA-eläimet myös joutuvat kontrolleja enemmän alkoholia morfiini-injektion jälkeen. Tämä viittaa siihen, että herkistyminen saattaa olla AA-rottien juomiseen myötävaikuttava tekijä. Välittäjäaineista dopamiinin ja glutamaatin vapautuminen muuttui herkistymisen seurauksena. Vuoden aikana

tutkimuksesta pidettiin kaksi esitystä kansainvälisissä kokouksissa. Tutkija: *Sami Ojanen*, Kansanterveyslaitos. (*sami.ojanen@ktl.fi*)

190 *Haittojen vähentäminen ja matala kynnyks suomalaisessa huume-hoidossa. Etnografinen kuvaus suonensisäisten huumeiden käyttäjien terveysneuvonnasta.*

Terveysneuvontapisteet ovat suomalaisen huumehoidon erityis-palveluja, jotka on suunnattu erityisesti suonensisäisesti huumeita käyttäville. Tässä tutkimuksessa terveysneuvontapisteiden toimintaa havainnoidaan ja seurataan lähietäisyydeltä, ja selvitetään, mitä terveysneuvontatyö on jokapäiväisen toiminnan tasolla. Tutkimus kohdistuu terveysneuvontaan sosiaalisena instituutiona. Jokapäiväisen toiminnan kuvauksen ja tutkimuksen rinnalle tutkimuksessa nostetaan terveysneuvonnan viralliset päämäärät osana haittojen vähentämistä edustavaa huumeusainepolitiikkaa ja matalan kynnyksen hoitoideologiaa. Tarkoituksena on selvittää, miten nämä poliittiset päämäärät ja ideologiset lähtökohdat näkyvät käytännön hoitotyössä ja asiakkaiden ja työntekijöiden käsityksissä. Tutkimus on etnografinen tapaustutkimus yhdestä Suomessa toimivasta terveysneuvontapisteestä. Aineistoa kerätään havainnoimalla toimintaa paikan päällä, haastattelemalla toiminnan ymmärtämisen kannalta relevantteja toimijoita, asiakkaita, työntekijöitä ja muita avainhenkilöitä sekä keräämällä erilaista terveysneuvontaa koskevaa dokumenttimateriaalia, oppaita, lehtisiä yms. Hanke alkoi huhtikuussa 2003. Vuonna 2004 hankkeessa oli tauko äitiysloman vuoksi. Tutkija: *Riikka Perälä*, Alkoholitutkimussäätiö.

191 *Alkoholin muuntamat fosfolipidit alkoholisairauksien aiheuttajana ja ateroskleroosin estäjänä.*

Etanolin vaikutuksesta fosfatidyylikoliini muuntuu fosfatidyyli-etanoliksi (PEth), jota on alkoholin käytön jälkeen solukalvoilla ja lipoproteiineissa. PEth vaikuttaa soluihin muuttamalla proteiinien fosforylaatiota ja vesikkelien kuljetusta. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää miten kohtuullinen alkoholinkäyttö suojaaa valtimoiden kovettumistaudilta ja toisaalta selvittää muuntuneiden fosfolipidien osuutta alkoholinkäytön aiheuttamissa maksa-, sydän- ja haimavaurioissa. Tutkimusta varten on kerätty potilasaineisto alkoholin suurkuluttajista, kohtuukäyttäjistä ja täysraittiista henkilöistä. Potilasaineistoa kerätään PEth:n osuuden selvittämiseksi maksa- ja haimasairauksien synnyssä. Tutkimus aloitettiin vuonna 2003 ja sen on suunniteltu valmistuvan vuoden 2005 loppuun mennessä. Tut-

kimusta jatketaan tämän projektin tulosten perusteella rakennetutkimuksen ja solusignaloinnin suuntaan uutena tutkimuksena. Vuoden aikana on julkaistu kolme artikkelia ja yksi opinnäytetyö. Lisäksi yksi artikkeli on hyväksytty julkaistavaksi, yksi artikkeli lähetetty arviotavaksi lehteen sekä pidetty yksi kotimainen ja yksi kansainvälinen esitelmä. Tutkijat: *Markku Savolainen, Antti Nissinen* ja tutkimusryhmä, Oulun yliopiston sisätautien klinikka.
(markku.savolainen@oulu.fi)

192 Ravintola, sosiaalinen kontrolli ja nuorten aikuisten juomiskulttuurit.

Ravintolat ovat keskeisiä juomatapojen, sosiaalisuuden ja yhteisöllisten siteiden näyttämöitä ja tarjoavat ilmaisuvoimaisen areenan tutkia juomatapojen epävirallista säätelyä (juomisen motiiveja, kontrollia ja tilanteita). Juomisen epävirallisesta sosiaalisesta säätelystä on olemassa vain vähän tuoretta tutkimustietoa. Ravintola tarjoaa asian korjaamiselle hedelmällisen kontekstin. Tutkimuksessa tarkastellaan erityisesti nuorten aikuisten juomatapoja ja ravintolakulttuureja. Juomatavat ymmärretään sosiaalista toimintaa säätelevinä kulttuurisina malleina. Tutkimuksessa sovelletaan semioottisen sosiologian teoriaperinnettä. Tutkimusaineistoina käytetään päiväkirjoja, ryhmähaastatteluja, etnografista materiaalia ja erityyppisiä ravintolaelämää käsitteleviä ja taustoittavia media-aineistoja ja viranomaisasiakirjoja. Aineistoa analysoidaan semioottisin välinein. Tutkimus alkoi vuonna 2003 ja se valmistuu vuonna 2006. Tutkimus on osa pohjoismaista vertailevaa ravintolatutkimushanketta. Vuonna 2004 aineiston keruu saatiin päätökseen, aiheesta valmistui kaksi artikkelia ja siitä pidettiin yksi kansainvälinen esitelmä. Tulosten mukaan ravintola on nuorille aikuisille pikemminkin tasavertaisen yhdessäolon näyttämö kuin erottautumisen areena. Juomatavat näyttävät olevan ravintolassa vahvasti sosiaalisuuteen integroituneita. Tutkija: *Jukka Törrönen, Alkoholitutkimussäätiö*.
(jukka.torronen@stakes.fi)

193 Transkriptiotekijä Δ FosB:n merkitys päihderiippuvuudessa.

Päihhteiden aivoissa aiheuttamien pitkäkestoisten muutosten on ajateltu ainakin osittain johtuvan muutoksista geenien ilmentymisessä. Ilmentymistä säätelevät muun muassa transkriptiotekijät, joista yhtenä Δ FosB on liitetty riippuvuuden syntyyn. Projektin tavoitteena on selvittää alkoholin juomisen säätelyn hermostollisia mekanismeja. Erityisesti päämääränä on selvittää addiktion kehittämisessä

keskeisenä pidetyn herkistymisilmiön merkitystä ja molekulaarisia mekanismeja. Työssä tutkitaan eri päihdeaineiden aiheuttamaa Δ FosB:n aktivoitumista alkoholipreferenssin suhteen poikkeavien AA- ja ANA-rottien rottien aivojen mielihyvää säätelevissä alueissa. Saatuja tuloksia korreloidaan suoritettaviin käyttäytymiskokeisiin. Projekti alkoi vuonna 2004. Tutkimustyön arvioidaan kestävän vuoteen 2007. Tehdyissä tutkimuksissa on tarkasteltu kokaiinin ja morfiinin vaikutuksia Δ FosB:n ilmentymiseen AA- ja ANA-rotissa. Lisäksi on ehdollistettua paikkahakuisuustestiä käyttäen tutkittu kokaiinin palkitsevia vaikutuksia AA- ja ANA-rotissa. Tutkijat: projektia johtaa professori (emerita) *Liisa Ahtee* ja väitöskirjatutkijana toimii proviisori *Kristiina Marttila*, Helsingin yliopiston farmasian laitos. (kristiina.marttila@helsinki.fi)

194 *Alkoholinjuomisen ja alkoholismien farmakologiset mekanismit.*

Alkoholin tiedetään vaikuttavan aivoissa laajasti ja varsin epäspesifillä tavalla, mutta tiettyjen aivojen rakenteiden ja välittäjäainejärjestelmien on osoitettu välittävän alkoholin vaikutuksia. Aivojen dopamiini-, serotoniini- sekä opioidijärjestelmien uskotaan olevan keskeisiä tekijöitä alkoholin vaikutusten välittymisessä ja alkoholismien kehittymisessä. Tavoitteena on tutkia näihin välittäjäainejärjestelmiin vaikuttavia lääkeaineita soveltaen kahta erilaista lähestymistapaa. Tavoitteena on selvittää opioidi-, dopamiini- ja serotoniinireseptoreihin vaikuttavien lääkeaineiden vaikutuksia AA-rottien alkoholinjuomiseen sekä muihinkin toimintoihin ja käyttäytymiseen. PET-kuvantamismenetelmää käyttämällä aiotaan tutkia alkoholin ja yllä esitettyihin välittäjäainejärjestelmiin vaikuttavien lääkeaineiden vaikutuksia ihmisäivoissa *in vivo*. Tutkimuksia varten rekrytoidaan sekä alkoholisteja että terveitä tutkittavia. Tutkimustyö alkoi vuonna 2004. Vuoden 2004 aikana valmistui tutkimus, jossa vertailtiin kahden antipsykootin, klotsapiinin ja olantsapiinin, vaikutuksia AA-rottien alkoholinjuomiseen. Olantsapiini vähensi eläinten alkoholinjuomista, mutta vaikutus ei ollut selektiivinen alkoholille vaan olantsapiini vähensi myös toisen ns. palkitsevan aineen, sakariiniliuksen, kulutusta sekä eläinten liikeaktiivisuutta. Myös klotsapiini vähensi eläinten liikeaktiivisuutta, mutta ei vaikuttanut alkoholin- tai sakariininkulutukseen. Tulokset PET-työstä, jossa tutkittiin alkoholismien hoitoon suunnatun opioidisalpaajan, nalmefeenin, farmakokinetiikkaa ja sitoutumista aivojen μ -opioidireseptoreihin, ovat valmiit ja käsikirjoitus on lähetetty lehteen. Tutkimuksessa todettiin nalmefeenin aikaansaaman aivojen μ -opioidireseptori-salpauksen

puoliintumisajan olevan sekä kerta- että toistetun annostelun jälkeen selvästi pidempi kuin lääkeaineen puoliintumisaika plasmassa. Tulokset auttavat sopivimman nalmefeeni-annostuksen valitsemisessa alkoholisteja hoidettaessa. Tutkimusaiheesta on pidetty yksi kotimainen esitelmä. Tutkija: *Kimmo Ingman*, Turun yliopisto.

195 *Tie toipumiseen – Tutkimus alkoholismista selviytyneiden päihdeongelman kehittymisestä, ongelma-ajasta ja toipumisreiteistä.*

Toipumisreittien tutkimus on virinnyt vasta noin vuosikymmen sitten. Tämä tutkimus on suomalaista perustutkimusta tarjoten kansainvälisestikin uuden vertailevan näkökulman toipumisreitteihin. Tutkimuksessa pyritään eri reittien erojen ja yhtäläisyyksien kuvaukseen näkökulmana tutkittavan kokemus päihteen käytön aloituksesta, ongelma-ajasta ja toipumisesta. Tarkoituksena on tarjota kattava kuva toipumisesta elämänkaaren prosessina. Reitteinä tutkimuksessa esiin nousevat toipuminen ammattiavun ja itsehoitoryhmien kautta sekä omaehtoisesti spontaanin toipumisen kautta. Aineistoina ovat kysely- ja elämänviivalomakkeet, selviytymistarinat ja haastattelut. Tutkimuksessa käytetään kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Tutkimus käynnistyi kertomusvuoden alussa. Aineisto saatiin kokonaisuudessaan kerättyä ja se saatettiin analysoitavaan muotoon. Työ keskeytettiin elokuusta lähtien väliaikaisesti äitiys- ja vanhempainloman vuoksi. Vuoden aikana ilmestyi tutkimusaiheeseen kiinteästi liittyvä spontaanin toipumisen tutkimisen metodiikkaa pohtiva artikkeli: Tutkija: *Katja Kuusisto*, Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos.
(katja.n.kuusisto@uta.fi)

196 *Huumeet ja yhteiskunnalliset haitat.*

Suomessa ei juurikaan ole tehty etnografiaa sisältävää tutkimusta huumemarkkinoista ja niihin sisältyvästä oheistoiminnasta. Yleinen tietämys aiheesta on siten jäänyt melko hataralle pohjalle, pienen piirin aiheeksi. Täten kaikenlaisella, pienelläkin, uuden tiedon tuottamisella on lisäarvonsa suomalaiselle huumeetutkimukselle. Tutkimukseen on ryhdytty tutkijan henkilökohtaisesta kiinnostuksesta aiheita kohtaan sekä siksi, että kenttätöitä ja haastatteluja on ylipäättänsä ollut mahdollista päästä tekemään. Aineistona tutkimuksessa käytetään etnografisia tutkimusmenetelmiä; osallistuvaa ja osallistumatonta havainnointia, keskusteluja ja avoimia haastatteluja. Muuna aineistona käytetään viranomaishaastatteluja sekä oikeudenkäyntipöytäkirjoja. Varsinainen tutkimustyö alkoi vuonna 2004. Tähän

mennessä on tehty kenttätöitä; osallistuvaa ja osallistumatonta havainnointia sekä käyty keskusteluja aiheesta. Nauhoitettuja haastatteluja on tehty neljä kappaletta. Ongelmaksi tutkimuksessa on muodostunut haastateltavien tavoittaminen; haastateltavien elämäntapa on muun muassa aiheuttanut kontrollikoneiston väliin tulemistä. Viranomaishaastatteluja on ollut helpompi sopia ja toteuttaa. Tutkimuksen yhtä osaa on esitelty kansainvälisesti ESSD-seminaarissa Münchenissä ja esitelmästä julkaistaan artikkeli seminaarikirjassa. Vuoden 2005 aikana tarkoituksena on saada kenttätö ja haastattelut loppuun sekä päästä käsiksi varsinaiseen kirjoitustyöhön. Koko tutkimus on tarkoitus saada valmiiksi vuoden 2007 alkuun mennessä. Tutkija: *Jussi Perälä*, Alkoholitutkimussäätiö.

197 *Alkoholiantistuksen biomonitorointi.*

Huolimatta siitä että alkoholin liikakulutus on jatkuvasti kasvava ongelma, alkoholiantistuksen biomonitorointiin sopivaa luotettavaa yksittäistä menetelmää ei vielä ole saatu kehitettyä. Myös alkoholin aiheuttamien kudospaatioiden syntymekanismit ovat edelleen puutteellisesti tunnettuja. Tämän projektin tarkoituksena on kehittää uusia menetelmiä alkoholin suurkulutuksen osoittamiseen ja verrata menetelmien käyttökelpoisuutta monipuolisissa kliinisissä aineistoissa. Aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, että alkoholin aineenvaihdunnassa syntyvä asetaldehydi ja alkoholin stimuloimasta lipidiperoksidaatiosta peräisin oleva malondialdehydi ja 4-ydroksinonenyyli voivat sitoutua elimistön valkuaisaineisiin. Aldehydi-proteiini-kompleksit (adduktit) saavat elimistössä aikaan immunologisen vasteen ja vasta-ainetuotannon. Tavoitteena on kehittää tällaisiin sitoutumisreaktioihin perustuvia menetelmiä alkoholisairauksien tutkimiseen ja verrata niiden antamaa informaatiota muihin rutiini- tai tutkimuskäytössä oleviin menetelmiin (gamma-GT, MCV, CDT, AST, siaalihappo). Tutkimuksessa selvitetään myös immunohistokemiallisten, biokemiallisten, ja geneettisten menetelmien avulla adduktimuodostuksen osuutta alkoholisairauksien mekanismina maksa-, aivo-, lihas-, ja suolistovaurioissa sekä verisolumuodostuksessa. Tähän mennessä tehtyjen töiden perusteella adduktimuodostuksella on tärkeä osuus muun muassa alkoholimaksavaurion synnyssä, alkoholimyopatiassa ja kardiomyopatiassa. Ns. oksidatiivista stressiä potentioivien tekijöiden läsnä ollessa (tilanteissa joissa on raudan ylimäärää tai runsasrasvainen dieetti) tai elimistön suojausmekanismien toimiessa puutteellisesti (foolihapon puute) alkoholin käyttö aiheuttaa runsaampaa reak-

tiivisten aldehydien muodostumista ja lisää kudosvaurioita. Tutkimus alkoi vuonna 2004. Tutkimuksen aihepiiri liittyy läheisesti tutkijan aikaisempiin töihin alkoholitutkimuksen alalla. Vuoden 2004 aikana projektiin liittyvästä työstä on julkaistu kaksi väitöskirjaa (FM Jaana Latvala, FM Petra Anttila), kuusi tieteellistä artikkelia kansainvälisissä lehdissä sekä pidetty kuusi esitelmää kotimaassa ja kolme ulkomailla. Tutkija: *Onni Niemelä*, Etelä-Pohjanmaan keskussairaalan kliinisen kemian ja hematologian laboratorio ja Tampereen yliopiston lääketieteen laitos. (onni.niemela@epshp.fi)

198 Paikallinen päihdehuolto ja sosiaalinen kansalaisuus

– Pakkohoito ja vaihtoehdot kontrolli- ja hoitotoimenpiteet suomalaisissa ja ruotsalaisissa kunnissa.

Suomella ja Ruotsilla oli sama päihdehuoltolainsäädäntö 80-luvulle asti, jolloin Suomi luopui pakkohoidon käytöstä, mutta Ruotsi ei. Pakkohoidon käyttö tai siitä luopuminen kuvaa sosiaalisen kontrollin monimutkaisuutta. Vertailemalla historiallisesti ja paikallistasolla kahden päihdehuoltojärjestelmän runsaasti juoviin tai huumeita käyttäviin kansalaisiin kohdistamia toimenpiteitä yritämme löytää tekijöitä, jotka määrittelevät toimenpiteiden valintoja sekä maiden ja paikkakuntien välisiä eroja. Tietoja eri asiakastyypeistä kerätään kolmessa suomalaisessa ja kolmessa ruotsalaisessa kunnassa, asiakastiedostoista ja lautakuntien pöytäkirjoista vuosilta 1936, 1950, 1966, 1985 ja 2000. Vuoden 2000 asiakkaita haastatellaan ja paikallistason päätöksentekijöiden kanssa tehdään vinjettitutkimus. Aineiston analyysin keskiössä ovat ongelman identifioiminen, määrittely, toimenpiteet ja asiakkaan vaikutusmahdollisuudet. Suomessa vuoden 2000 aineisto (arkistot, haastattelut) on kerätty sekä vinjettitutkimus tehty. Historiallisen aineiston kerääminen on aloitettu. Vaikeutena ovat puutteelliset arkistoaineistot, joten joudumme historiallisessa analyysissä etsimään tietoja tutkimusvuosien lähivuosilta. Vuonna 2005 kerätään loput aineistosta ja laaditaan ensimmäiset projektiraportit. Tutkimus valmistuu vuoden 2006 lopussa. Tutkija: *Kerstin Stenius*, Stakes ja Tukholman yliopisto. (kerstin.stenius@stakes.fi)

Apurahat

Kertomusvuonna jatkettiin 14 aikaisempiin päätöksiin perustuvan tutkimussopimushankkeen rahoittamista. Syksyllä tapahtuneen haun perusteella myönnettiin apurahoja seuraavasti: varsinaiset apurahat 158.149 euroa ja uudet tutkimussopimusapurahat 174.193 euroa. Tällöin käsiteltiin 78 apurahahakemusta, ja apuraha myönnettiin 23 hakijalle. Hakemusten yhteissumma oli 1.188.390 euroa.

Varsinaiset apurahat

Lääket. ja kir. toht. *Ilona Autti-Rämö*, dos. *Marit Korkman* ja psykol. maist. *Åse Fagerlund* 8.273 euroa: Neurobehavioral outcome in adolescents with FAS and FASD

Fil. maist. *Jari Eskelinen* 14.650 euroa (Heikki Wariksen apuraha): Kun vapaammat alkoholiolot kuohuttivat mieltä – keskiolut maalaiskuntien kiistakapulana 1974–1990

Prof. (mvs) *Irma E. Holopainen* ja fil. toht. *Sanna Soini* 9.000 euroa: Etanolin vaikutukset kehittyvien aivojen hippokampuksessa

Dos. *Petri Hyytiä* 12.600 euroa: Aivojen endokannabinoidit alkoholin juomisen säätelijöinä

Valtiot. lis. *Anne Koponen* 6.300 euroa: Sikiöaikana päihteille altistuneiden lasten kasvuympäristö ja kehitys

Prof. *Anja Koski-Jännes* 6.340 euroa: Alkoholinkäytön internet-pohjainen itsearviointi – käyttäjäkartoitus ja alustava seuranta

Fil. maist. *Elina Kotovirta* 16.950 euroa: Huumeriippuvuudesta toipuminen Nimettömien Narkomaanien toveriseurassa

Prof. *Seppo Meri ja työryhmä* 32.000 euroa: Komplementtijärjestelmä alkoholivälitteisessä maksavauriossa

Fil. toht. *Sirkku Saarikoski* 15.000 euroa: Alkoholismin perinnöllinen alttius: GABRA1- ja GABRA2-geenien monimuotoisuuden merkitys

Valtiot. maist. *Pauliina Seppälä* 18.776 euroa: Huumeet, globaalit nuorisokulttuurit ja paikallinen sosiaalinen kilpailu

Fil. maist. *Jussi Wacklin* 17.260 euroa: Drinking in public places in St. Petersburg/Leningrad and Helsinki 1917–1990: A comparative study

Pro gradu -palkinnot

Fil. maist. *Essi Marttinen Rossi* 1.000 euroa: The effects of alcohol on involuntary attention: a combined MEG/EEG study

Tutkimussopimusapurahat

Uusia tutkimussopimusapurahoja ja vanhojen sopimusprojektien jatkorahoitusta vuodeksi 2004 myönnettiin seuraavasti:

Prof. emer. *Liisa Ahtee*, farm. toht. *Helena Gäddnäs*, proviisori *Kristiina Marttila* ja dos. *Petteri Piepponen* 27.100 euroa: Δ FosB:n merkitys päihderiippuvuudessa

Airi-Alina Allaste, M.A. in Sociology, 15.850 euroa: Drug user sub-cultures in Estonia

Fil. maist. *Susanna Apter* 9.420 euroa: Testosteronin yhteys alkoholin juomiseen

Fil. maist. *Pia Bäckström* 19.840 euroa (josta 4.710 euroa edellisen sopimuksen perusteella): Retkahtamisen neurobiologinen perusta

Valtiot. maist. *Kimmo Herttua*, dos. *Pekka Martikainen* ja valtiot. toht. *Pia Mäkelä* 20.840 euroa: Vuoden 2004 alkoholin verotuksessa ja tuontilainsäädännössä tapahtuneiden muutosten vaikutukset alkoholinkäytöstä aiheutuviin haittoihin: ainutlaatuinen luonnollisen kokeen asetelma

Lääket. lis. *Kimmo Ingman* 20.760 euroa: Alkoholinjuomisen ja alkoholismin farmakologiset mekanismit

Prof. *Esa R. Korpi*, proviisori *Teemu Aitta-aho*, fil. maist. *Tommi Möykkynen* ja fil. yo *Anne Heikkinen* 22.559 euroa (josta 6.727 euroa edellisen sopimuksen perusteella) : Aivojen välittäjäainereseptorit alkoholi- ja huumeriippuvuuden malleissa

Lääket. lis. *Esti Laaksonen* 13.320 euroa: Näyttöön perustuvien alkoholiriippuvuutta koskevien hoitomuotojen satunnaistettu vertaileva tutkimus: disulfiraami, naltreksoni ja akamprosaatti alkoholiriippuvuuden hoidossa

Valtiot. maist. *Anna Leppo* 18.840 euroa: Raskaana olevat päihdeongelmaiset naiset ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut Suomessa ja Skotlannissa

Valtiot. maist. *Antti Maunu* 21.260 euroa: Sosiaalisuus, sukupuoli ja juominen. Etnografinen tutkimus nuorten aikuisten ravintola-käyttäytymisestä

Prof. *Onni Niemelä* 17.000 euroa: Alkoholialtistuksen biomonitorointi

Fil. maist. *Sami Ojanen* 19.840 euroa: Alkoholi- ja huumeriippuvuuden hermostollinen perusta

Terveystiet. maist. *Tapio Paljärvi* 19.540 euroa: Juomatapa – siihen vaikuttavat tekijät ja yhteys terveyshaittoihin

Prof. *Pertti Panula*, fil. toht. *Minnamaija Lintunen* ja *Adrian Lozada*, M.Sc. 16.920 euroa: Säätelevätkö aivojen histamiinitaso ja -vaihdunta alkoholikäyttämistä?

Prof. *Matti Peltonen*, valtiot. maist. *Hanna Kuusi*, valtiot. maist. *Aija Kaartinen*, valtiot. maist. *Riitta Matilainen* ja valtiot. maist. *Mari Soikkeli* 18.840 euroa: Alkoholi ja naiset Suomessa 1917–1987

Valtiot. maist. *Jussi Perälä* 20.340 euroa: Huumeet ja yhteiskunnalliset haitat

Valtiot. maist. *Riikka Perälä* 7.850 euroa: Haittojen vähentäminen ja matala kynnyksen suomalaisessa huumehoidossa. Etnografinen tutkimus suomensisäisten huumeiden käyttäjien terveysneuvonnasta

Psykol. maist. *Minna-Leena Pulkkinen* 7.241 euroa: Toistuvasti rattijuopumuksesta tuomittujen henkilöiden kokemukset rattijuopumuksesta

Prof. *Markku Savolainen ja työryhmä* 25.557 euroa: Alkoholin muuntamat fosfolipidit alkoholisairauksien aiheuttajana ja ateroskleroosin estäjänä

Dos. *Timo Seppälä*, fil. maist. *Sanna Kurling* ja farm. toht. *Aino Kankaanpää* 18.840 euroa: Anabolisten steroidien ja päihteiden yhteisvaikutukset

Dos. *Kerstin Stenius* 11.840 euroa: Lokal missbrukarvård och socialt medborgarskap. vångsvård och alternativa kontroll- och vårdinsatser i finska och svenska kommuner

Dos. *Jukka Törrönen* 25.536 euroa: Ravintola, sosiaalinen kontrolli ja nuorten aikuisen juomiskulttuurit

Valtiot. maist. *Katariina Warpenius* 18.840 euroa: Raittiusliikkeen mureneminen Suomessa kieltoain kumoamisen jälkeen: Tutkimus raittiusliikkeestä ja raittustyöstä osana suomalaista alkoholisääätelyä

Muu toiminta

Muu toiminta kotimaassa

Kari Poikolainen oli Helsingin yliopiston kansanterveystieteen dosentti, Helsingin hallinto-oikeuden asiantuntijajäsen, A-klinikkasäätiön valtuuskunnan jäsen, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän työterveysalan eettisen toimikunnan jäsen ja varapuheenjohtaja, Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecimin Mitä nyt -palstan ja psykiatrian uutisten toimittaja, Sosiaalilääketieteellisen Aikakauslehden toimituskunnan jäsen, Suomalainen Lääkäriseura Duodecimin päihdesairauksien käypä hoito -ryhmän jäsen ja Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (Stakes) pysyvä asiantuntija epidemiologian alalla.

VUOSIKERTOMUS 2004 Kertomusvuoden aikana säätiön sopimustutkijat esittelivät tuloksiaan lukuisissa esitelmissä kotimaassa.

Kansainvälinen yhteistyö

WHO:n kanssa yhteistyö jatkui edelleen. *Kari Poikolainen* kuului jäsenenä WHO:n asiantuntijaelimeen Expert Advisory Panel on Drug Dependence and Alcohol Problems.

Kalervo Kiiänmaa toimi Alcohol-lehden toimituskunnan jäsenenä.

Kari Poikolainen oli Addiction-lehden apulaistoimittaja ja kuului sen toimituskuntaan.

Säätiön toimintaan liittyvistä kansainvälisistä kokouksista ja suomalaisista esitelmän pitäjistä mainittakoon:

The 10th Qualitative Health Research Conference Banff, Kanada 30.4–4.5. *Minna-Leena Pulkkinen* esitteli kokouksessa tutkimustaan.

6th Annual Congress of the International Society for Addiction Medicine (ISAM 2004), Helsinki, 2.–5.6. *Hannu Alho, Taina Methuen* ja *Kari Poikolainen* esittelivät kokouksessa tutkimuksiaan.

The 36th Congress of the International Institute of Social Sciences, Beijing, Kiina, 7.–11.7. *Airi-Alina Allaste* esitteli kokouksessa tutkimustaan.

International Society for Biomedical Research on Alcoholism (ISBRA), Heidelberg, Saksa, 29.9.–2.10. *Ilona Autti-Rämö, Onni Niemelä, Mikko Salaspuro* ja *Ville Salaspuro* esittelivät kokouksessa tutkimuksiaan.

ESSD Conference, München, Saksa, 14.–16.10. *Jussi Perälä* esitteli kokouksessa tutkimustaan.

The 34th Annual Congress of the Society of Neuroscience, San Diego, Yhdysvallat, 23.–27.10. *Sami Ojanen* ja *Pia Bäckström* esittelivät kokouksessa tutkimuksiaan.

Säätiön menot nousivat 652.692 euroon vuonna 2004. Valtaosa, 535.242 euroa, käytettiin tutkimustoimintaan. Säätiö sai avustuksia yhteensä 609.773 euroa. Kirjojen myynnistä kertyi tuloja 48 euroa ja korkotuotot olivat 5.299 euroa. Hyväksytty kulubudjetti ylittyi 42.919 eurolla ja tilikauden alijäämä oli 37.572 euroa.

Voimassa olevien tutkimussopimuspäätösten mukaisesti varoja on sidottu 417.973 euroa vuodeksi 2005, 138.802 euroa vuodeksi 2006, 70.650 euroa vuodeksi 2007 ja 7.850 euroa vuodeksi 2008.

Säätiön toimintaan liittyviä julkaisuja

Allaste A.-A.: Changing circles: how recreational drug users become problem users. Teoksessa Decorte, T. & D. J. Korf (toim.): European studies on drugs and drug policy. VUB Press: Brussels 2004.

Anttila, Petra: Biomarkers of ethanol consumption – studies on carbohydrate-deficient transferrin, sialic acid and traditional markers. Acta Universitatis Tamperensis 1036. Tampereen yliopisto: Tampere 2004. (Väitöskirja.)

Anttila, Petra & Kimmo Järvi & Jaana Latvala & Onni Niemelä: Method-dependent characteristics of carbohydrate-deficient transferrin measurements in the follow-up of alcoholics. Alcohol & Alcoholism 39 (1): 59–63, 2004.

Babor, Thomas F. & Kerstin Stenius & Susan Savva (toim.): Publishing addiction science: a guide for the perplexed. International Society of Addiction Journal Editors: London 2004.

Bäckström, P. & D. Bachteler & S. Koch & P. Hyttiä & R. Spanagel: mGluR5 antagonist MPEP reduces ethanol-seeking and relapse behavior. Neuropsychopharmacology 29 (5): 921–928, 2004.

Bäckström, P. & P. Hyttiä: Ionotropic glutamate receptor antagonists modulate cue-induced reinstatement of ethanol-seeking behavior. Alcoholism: Clinical and Experimental Research 28 (4): 558–565, 2004.

Hannuksela, M. L. & M. E. Rämetsä & A. E. Nissinen & M. K.

Liisanantti & M. J. Savolainen: Effects of ethanol on lipids and atherosclerosis. Pathophysiology 10: 93–103, 2004.

Hämäläinen, J. & E. Isometsä & T. Laukkala & J. Kaprio & K. Poikolainen & M. Heikkinen & S. Lindeman & H. Aro: Use of

- health services for major depressive episode in Finland. *Journal of Affective Disorders* 79 (1–3): 105–112, 2004.
- Johansson, E. & Alho, H. & Kiiskinen, U. & Poikolainen, K.:* The association of alcohol dependency with employment probability: Evidence from the population survey “Health 2000 in Finland”. Discussion Papers No. 921. ETLA The Research Institute of the Finnish Economy: Helsinki 2004.
- Karlsson, Thomas & Jukka Törrönen:* Valtion ja kuntien ristiaallokossa. Uusien yhteisöohjelmien rationaalisuus paikallisviranomaisten näkökulmasta. Teoksessa Törrönen, Jukka (toim.): Valvontaa ja vastuuta. Päihteet ja julkisen tilan moraalisisäätely, s. 196–215. Gaudeamus: Helsinki 2004.
- Korander, Timo & Jukka Törrönen:* Luottamus nuoriin nollassa? Tampereen nollatoleranssi kenttätöntekijöiden ja kohteen kokemana. Teoksessa Törrönen, Jukka (toim.): Valvontaa ja vastuuta. Päihteet ja julkisen tilan moraalisisäätely, s. 146–168. Gaudeamus: Helsinki 2004.
- Kuusisto, Katja:* Spontaani toipuminen alkoholiongelmasta. *Yhteiskuntapolitiikka* 69 (6): 619–629, 2004.
- Latvala, Jaana:* Effect of alcohol consumption and acetaldehyde on blood cells and molecules: pathogenic and diagnostic implications. *Acta Universitatis Tampereensis* 1035. Tampereen yliopisto: Tampere 2004. (Väitöskirja.)
- Latvala, Jaana & Seppo Parkkila & Onni Niemelä:* Excess alcohol consumption is common in patients with cytopenia: studies in blood and bone marrow cells. *Alcoholism: Clinical Experimental Research* 28 (4): 619–624, 2004.
- Liisanantti, M. K. & M. L. Hannuksela & M. E. Rämetsä & M. J. Savolainen:* Lipoprotein-associated phosphatidylethanol increases the plasma concentration of vascular endothelial growth factor. *Arteriosclerosis, Thrombosis and Vascular Biology* 24:1037–1042, 2005.
- Liisanantti, M. K. & K. Huhta & M. J. Savolainen:* Transfer of phosphatidylethanol between lipoproteins. *Alcoholism: Clinical Experimental Research* 28: 1638–1642, 2004.
- Lozada, A. F. & A. A. Aarnisalo & K. Karlstedt & H. Stark & P. Panula:* Plasticity of histamine H3 receptor expression and binding in the vestibular nuclei after labyrinthectomy in rat. *BMC Neuroscience* 5: 32, 2004.
- Mäkelä, K.:* Long live the children and grandchildren of ASI. *Addiction* 99 (4): 411–418, 2004.
- Mäkelä, K.:* Studies of the reliability and validity of the Addiction

- Severity Index. *Addiction* 99 (4): 398–410, 2004.
- Mäkelä, Sanna*: Characterization of phosphatidylethanol antibody at sequence level. Biokemian laitos, Oulun Yliopisto: Oulu 2004. (Pro gradu -tutkimus.)
- Niemelä, Onni & Seppo Parkkila*: Alcoholic macrocytosis – is there a role for acetaldehyde and adducts? *Addiction Biology* 9: 3–10. 2004.
- Nikkonen, Ahti*: Ravintolamuusikon ammatin nousu ja tuho. Suomen Etnomusikologisen Seuran julkaisuja 11. Suomen Etnomusikologinen Seura: Helsinki 2004. (Väitöskirja.)
- Poikolainen, K.*: Alkoholin vaikutukset terveyteen. Teoksessa Alho, H. & J. Lindeman & K. Raitasalo & R. Roine (toim.): Tommi 2004: alkoholi- ja huumeetutkimuksen vuosikirja, s. 61–67. Alkoholi- ja huumeetutkijain seura: Helsinki 2004.
- Poikolainen, K.*: Best patterns of drinking for the heart. *Addiction* 99 (3): 276–277, 2004. (Editorial.)
- Poikolainen, K.*: The disulfiram ethanol reaction (DER) experience. *Addiction* 99 (1): 26, 2004. (Commentary.)
- Poikolainen, K. & T. Aalto-Setälä & A. Tuulio-Henriksson & M. Marttunen & J. Lönnqvist*: Fear of nuclear war increases the risk of common mental disorders among young adults: a five-year follow-up study. *BMC Public Health* 4: 42, 2004. doi: 10.1186/1471-2458-4-42.
- Rodrigues Martinez, Alejandra & Onni Niemelä & Seppo Parkkila*: Hepatic and extrahepatic expression of the new iron regulatory protein hemojuvelin. *Haematologica* 89: 1441–1445, 2004.
- Saarnio, P.*: Erilainen näkemys sosiaalityön tutkimuksesta. *FinSoc News* 8 (1): 7–9, 2004.
- Saarnio, P.*: Minkä takia ihmiset päihdyttävät itseään? *Sosiaaliturva* 92 (3): 19, 2004.
- Saarnio, P.*: Päihdeongelmista toipumisen punaista lankaa punomassa. *Yhteiskuntapolitiikka* 69 (3): 287–299, 2004.
- Salasuo, Mikko*: Huumeet ajankuvana. Huumeiden viihdekäytön kulttuurinen ilmeneminen Suomessa. Tutkimuksia 149. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes): Helsinki 2004. (Väitöskirja.)
- Salasuo, M & A.-A. Allaste*: La culture du "clubbing" globale et locale : une comparaison de la scène culturelle des drogues dans les clubs en Estonie et en Finlande. *Psychotropes* numéro 9: 3–4, 2003.
- Savola, Olli & Onni Niemelä & Matti Hillbom*: Blood alcohol is the best indicator of hazardous alcohol drinking in young adults and working-age patients with trauma. *Alcohol & Alcoholism* 39 (4): 340–345, 2004.

Savola, Olli & Juhani Pyhtinen & Tuomo K. Leino & Simo Siitonen & Onni Niemelä & Matti Hillbom: Effects of head and extracranial injuries on serum protein S100B levels in trauma patients. *The Journal of Trauma* 56 (6): 1229–1234, 2004.

Seppä, Kaija & Mauri Aalto & Liisa Raevaara & Anssi Peräkylä: A brief intervention for risky drinking - analysis of videotaped consultations in primary health care. *Drug and Alcohol Review* 23: 167–170, 2004.

Soine-Rajanummi, Seppo & Jukka Törrönen: Poliisi julkisen tilan ja julkijuomisongelmien kontrolloijana. Teoksessa Törrönen, Jukka (toim.): Valvontaa ja vastuuta. Päihteet ja julkisen tilan moraalisisäätely, s. 96–119. Gaudeamus: Helsinki 2004.

Törrönen, Jukka: Finnish newspapers' positions on drug policy between 1993 and 2000. *Contemporary Drug Problems* 31 (Spring): 59–88, 2004.

Törrönen, Jukka: Julkinen tila ongelmana, säätelyn alueena ja tutkimuskohteena. Teoksessa Törrönen, Jukka (toim.): Valvontaa ja vastuuta. Päihteet ja julkisen tilan moraalisisäätely, s. 11–31. Gaudeamus: Helsinki 2004.

Törrönen, Jukka: Kamppailua nollatoleranssin julkisesta tilasta. Tampereen nollatoleranssin vastaanotto Aamulehdessä. Teoksessa Törrönen, Jukka (toim.): Valvontaa ja vastuuta. Päihteet ja julkisen tilan moraalisisäätely, s. 120–145. Gaudeamus: Helsinki 2004.

Törrönen, Jukka: Media kulttuuristen virtausten näyttämönä: Kohti juomatapojen uudenlaista kontrollia. *Tiimi* numero 6: 8–10, 2004.

Törrönen, Jukka: Sivistyksen kajossa, rappion pelossa. Päihteiden paikantuminen julkisen tilan ongelmiksi lehdistössä 1990-luvulla. Teoksessa Törrönen, Jukka (toim.): Valvontaa ja vastuuta. Päihteet ja julkisen tilan moraalisisäätely, s. 32–69. Gaudeamus: Helsinki 2004.

Törrönen, Jukka: Zero-tolerance policing, the media and a local community. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 5 (1): 27–47, 2004.

Törrönen, Jukka (toim.): Valvontaa ja vastuuta. Päihteet ja julkisen tilan moraalisisäätely. Gaudeamus: Helsinki 2004.

Törrönen, Jukka & Thomas Karlsson: Taistelu piknikjuomisesta. Uusi järjestyslaki ja vapauden rajat. Teoksessa Törrönen, Jukka (toim.): Valvontaa ja vastuuta. Päihteet ja julkisen tilan moraalisisäätely, s. 70–95. Gaudeamus: Helsinki 2004.

Törrönen, Jukka & Thomas Karlsson & Timo Korander & Seppo Soine-Rajanummi: Julkisen tilan moraalisisäätelyn dilemmat. Teoksessa Törrönen, Jukka (toim.): Valvontaa ja vastuuta. Päihteet ja julkisen tilan moraalisisäätely, s. 216–233. Gaudeamus: Helsinki 2004.

Törrönen, Jukka & Timo Korander: Ehkäisevä poliisityö ja turvallisuus-suunnitelmat. Teoksessa Törrönen, Jukka (toim.): Valvontaa ja vastuuta. Päihteet ja julkisen tilan moraalisisäätely, s. 169–195. Gaudeamus: Helsinki 2004.

Törrönen, Jukka & Antti Maunu: Krogliiv, socialitet och kulturella distinktioner. Nordisk alkohol- & narkotikatidskrift 21 (6): 399–416, 2004.

Törrönen, Jukka & Antti Maunu: Ravintola, sosiaalisuus ja kulttuuriset eronteot. Sosiologia 41 (4): 322–336, 2004.

Törrönen, Jukka & Seppo Soine-Rajanummi: Polisen som övervakare av offentligt drickande i Finland. Nordisk alkohol- & narkotikatidskrift 21 (2): 111–130, 2004.

Vekovischeva, O. Y. & T. Aitta-aho & O. Echenko & A. Kankaanpää & T. Seppälä & A. Honkanen & R. Sprengel & E. R. Korpi: Reduced aggression in AMPA-type glutamate receptor GluR-A subunit deficient mice. Genes, Brain and Behavior 3: 253–265, 2004.

Winter, Torsten: Nuorten raittius ja siihen vaikuttavat tekijät. Kansanterveystieteen julkaisuja M 182. Helsingin yliopisto, Kansanterveystieteen laitos: Helsinki 2004. (Väitöskirja.)

LINTULAHDENKUJA 4, 00530 HELSINKI PL 220, 00531 HELSINKI

www.alkoholitutkimussaatio.fi